

Yvone R. Lockwood, *Text and Context, Folksong in a Bosnian Muslim Village*, Slavica Publishers, Inc. Columbus, Ohio 1983, 220 str.

Znanstvena specijalnost američke istraživačice Yvone Lockwood je slavistika i folklor. Građu za ovu studiju o usmenoj lirici u izvedbi sabrala je autorica u vremenu od 1966. do 1968. na području Planinice [Skopje Polje kod Bugojna]. Ovo područje je u konfesionalnom smislu mješovito, no autorica je petnaest mjeseci živjela i radila među muslimanskim stanovništvom. Zajedno sa suprugom nastanila se u jednoj od većih mjesnih obiteljskih zadruga, stekla mnoge prijatelje i izvrsne informatore i još jednom potvrdila da je **participant observation** [promatranje uz sudjelovanje] dobra ako ne i najbolja etnološka metoda rada.

Sudjelovala je u formalnim i neformalnim seoskim proslavama, pratila pjesme uz rad, vodila razgovore o pjesmi i pjevanju. Sve pjesme snimljene u kontekstu, autorica je uz pomoć kazivača provjerila, a kasnije je rukopisnom zapisu nadodala i notni, s nužnim objašnjenjem glazbene interpretacije. Premda nas autorica upoznaje sa svim tipovima kazivača i pjevača, glavne pjevačice bile su mlade djevojke. One se i u današnje vrijeme ponajviše "druže" s pjesmom, pa autorica osim iznimno, nije posezala za rekonstrukcijom, dočaravanjem izvedbe.

Uz uvodno izlaganje o selu, ekonomiji, djetinjstvu, braku, prijateljstvu, koje je u prvom redu namijenjeno američkom čitatelju s malo ili ništa predznanja o Bosni, stižemo i do poglavlja o *etnografiji pjevanja*. Naslov poglavlja nesumnjivo će nas podsjetiti na već dobro poznatu Hymsovu "etnografiju govorenja", možda ćemo očekivati uvod o izvedbi [performance] ili odnosu teksta i konteksta u usmenoj književnosti. Autorica međutim bez suvišna teoretiziranja rastvara svoju bosansku građu: govori o odnosu

lirskog i epskog repertoara, o izvođačima [starosnim grupama, stilu izvođenja], prilikama u kojima se izvodi pjesma, promjenama tih prilika. Pri kasnijem susretu s tekstom, pri analizi konteksta autorica će se vraćati ovim opisima. Vrijedno je što autorica bilježi situacije koje bi domaćem istraživaču iz nevelike kulturne udaljenosti – lako promakle. Tako npr. govori o susretu ove sredine bez struje i pravog puta s radiom i gramofonom na baterije [dakle predtelevizijskim dobom] koje ubrzo snažno utječe na repertoar narodnih pjesama, na svojevršno ophođenje s tom imitiranom pjesmom u svakodnevi.

Prije negoli će se upustiti u "emsko" razjašnjenje značenja pjesama, autorica pruža zanimljivu sadržajnu tipologiju pjesama [glavne grupe: pjesme opominanja, udvaranje, socijalni odnosi unutar domaćinstva, neuzvrćena ljubav, opscene – bezobrazne pjesme, selo i njegovi stanovnici, rad, uspavanke, svatovske pjesme, brak, raznolike pjesme]. U ovoj tipologiji koja izvire iz građe osjeća se i sugestija samih izvođača. Autorica poštuje i žanrovske distinkcije kazivača [tako starinske pjesme, sevdalinke, bečarac, tevsija i dr.]. Na priloženim tekstovima [dobro ili malo lošije prevedenim] autorica je pokazala kako pjesma nije samo komunikacijski medij već i znak društvenog statusa. Možda autorica svoj ambiciozni plan da o korpusu pjesama i kontekstu izvedbe govori istražujući njihove društvene implikacije i odnose kao i životni stav nije provela pri svim tipovima pjesama. Pojedine analize ujedno su i svojevrstan terenski dnevnik nuždan američkom čitatelju pa je tu teško bilo uspostaviti sklad. Za nas je ovakav pristup usmenoj poeziji dragocjena novost. Ovo bosansko iskustvo I. Lockwood poziv je na nova mikroistraživanja usmene pjesme. Valja očekivati značajne i lokalne i regionalne različitosti, možda čak izraženije u kontekstu negoli u tekstu.

NIVES RITIG-BELJAK